

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Агробіотехнологічний факультет

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Допускається до захисту
Зав. кафедри лісового господарства
Олександр Іванович
(підпис, вчене звання, прізвище, ініціали)
« 06 » вересня 20 24 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА**

**СТАН І ПРОДУКТИВНІСТЬ ДУБОВИХ ЛІСОСТАНІВ
У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ЛІСНИЦТВІ ФІЛІЇ
«БІЛОЦЕРКІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»**

Виконав: Феценко Микола Миколайович

М.М. Феценко
підпис

Керівник: доцент Левандовська С.М.

С.М. Левандовська
підпис

Рецензент

Горбачук Віктор О.Г.
вчене звання, прізвище, ініціали

В.О. Горбачук
підпис

Я, Феценко М.М., засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агробіотехнологічний
Спеціальність 205 «Лісове господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП «Лісове господарство»
А.С. доктор Леонідівський С.В.
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали
«02» листопада 20 23 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу

Фещенку Миколі Миколайовичу

Тема: Стан і продуктивність дубових лісостанів у Білоцерківському лісництві філії «Білоцерківське лісове господарство» ДП «Ліси України»

Керівник роботи: Левандовська С.М., канд. біол. наук, доцент

Затверджено наказом ректора № 48/с **від «** 04 **»** лютого **20** 24 **р.**

Термін здачі здобувачем виконаної роботи
« 03 **»** березня **20** 24 **р.**

Вихідні дані: Матеріали лісовпорядкування філії «Білоцерківське лісове господарство» ДП «Ліси України», таксаційний опис лісових насаджень за даними тимчасових пробних площ.

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Едафо-кліматичні та економічні умови підприємства.
2. Структура лісового фонду господарства.
3. Аналітичний огляд літератури.
4. Сучасний стан і продуктивність дубових лісових насаджень.
5. Висновки та пропозиції. Список літературних джерел.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	листопад - грудень 2023	виконано
Методична частина	січень - лютий 2024	виконано
Дослідницька частина	березень - квітень 2024	виконано
Оформлення роботи	травень 2024	виконано
Перевірка на плагіат	травень 2024	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	травень 2024	виконано
Подання на рецензування	травень 2024	виконано

Керівник кваліфікаційної роботи

підпис

Лев Олександр С.М.
вчене звання, прізвище, ініціали

Здобувач

підпис

Резник М.М.
прізвище, ініціали

Дата отримання завдання «02» листопада 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Фещенко М.М. Стан і продуктивність дубових лісостанів у Білоцерківському лісництві філії «Білоцерківське лісове господарство» ДП «Ліси України»

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню стану і продуктивності штучних дубових насаджень філії «Білоцерківське лісове господарство» ДП «Ліси України».

Мета дослідження – оцінка сучасного стану штучних дубових насаджень філії «Білоцерківське лісове господарство» ДП «Ліси України», визначення їх стійкості та продуктивності.

У результаті дослідження:

- вивчено морфологічні, біологічні та екологічні властивості дуба звичайного;
- виявлено особливості поширення дубових насаджень у лісовому фонді України;
- охарактеризовано лісівничо-таксаційні показники штучних дубових насаджень на тимчасових пробних площах у Білоцерківському лісництві;
- проаналізовано особливості росту і продуктивність штучних дубових лісостанів;
- оцінено життєвий стан культур дуба звичайного у Білоцерківському лісництві.

Кваліфікаційна робота викладена на 71 сторінці комп'ютерного тексту, з них 47 – основного тексту, складається з 5-ти розділів, висновків, пропозицій виробництву, списку використаної літератури із 36 джерел, додатків та ілюстрована 10 таблицями і 6 рисунками.

Ключові слова: дуб звичайний, лісові культури, таксаційні показники, продуктивність, життєвий стан насаджень.

ABSTRACT

Feshchenko M.M. Condition and productivity of oak forests in the Bila Tserkva forestry of the branch "Bila Tserkva forestry" of the State Enterprise "Forests of Ukraine"

The qualification work is devoted to the study of the state and productivity of artificial oak plantations of the "Bilotserkiv Forestry" branch of the State Enterprise "Forests of Ukraine".

The purpose of the research is to assess the current state of artificial oak plantations of the "Bilotserkiv Forestry" branch of the State Enterprise "Forests of Ukraine", to determine their sustainability and productivity.

As a result of the study:

- the morphological, biological and ecological properties of common oak were studied;
- the peculiarities of the distribution of oak plantations in the forest fund of Ukraine were revealed;
- forestry and taxation indicators of artificial oak plantations on temporary trial plots in the Belotserk Forestry were characterized;
- the features of growth and productivity of artificial oak forests were analyzed;
- assessed the vital state of common oak crops in Bilotserk Forestry.

The qualification work is laid out on 71 pages of computer text, of which 47 are the main text, consists of 5 chapters, conclusions, proposals for production, a list of used literature from 36 sources, appendices and is illustrated with 10 tables and 6 figures.

Key words: common oak, forest crops, tax indicators, productivity, vital state of plantations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ЛІСІВНИЧО-ЕКОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО.....	9
1.1. Загальна характеристика дуба звичайного.....	9
1.2. Екологічне та господарське значення дуба звичайного.....	13
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ФІЛІЇ «БІЛОЦЕРКІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ» ТА ПРИРОДНІ УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	16
2.1. Місцезнаходження та організаційна структура господарства.....	16
2.2. Природно-кліматичні умови.....	18
2.3. Економічна характеристика регіону дослідження	21
2.4. Характеристика лісового фонду господарства	24
2.5. Лісогосподарська діяльність підприємства та охорона лісу	30
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА, ОБЄКТИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	35
3.1. Програма досліджень.....	35
3.2. Характеристика об'єктів дослідження.....	35
3.3. Методика дослідження.....	40
РОЗДІЛ 4. СУЧАСНИЙ СТАН, ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ НАСАДЖЕНЬ ЗА УЧАСТІ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО У ЛІСАХ ФІЛІЇ «БІЛОЦЕРКІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	42
4.1. Характеристика лісівничо-таксаційних показників культур дуба звичайного.....	42
4.2. Продуктивність насаджень за участі дуба звичайного.....	43
4.3. Оцінка життєвого стану культур дуба звичайного	45
РОЗДІЛ 5. СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	47
5.1. Стан охорони праці на підприємстві	47
5.2. Аналіз небезпечних і шкідливих чинників на підприємстві.....	48
5.3. Пожежна безпека	59
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ	58

ВИСНОВКИ

1. Дубові насадження мають велике еколого-економічне значення для держави, виконують низку важливих екологічних, захисних, рекреаційно-оздоровчих функцій, мають цінну деревину.

2. Природно-кліматичні умови філії «Білоцерківське лісове господарство» є сприятливими для вирощування продуктивних дубових насаджень.

3. Аналіз розподілу лісового фонду філії «Білоцерківське лісове господарство» за категоріями земель лісогосподарського призначення дає можливість зробити висновки, що лісові землі використовуються ефективно. Вкриті лісовою рослинністю ділянки займають 91,2 % загальної площі лісових земель. Більшу частину (69,7 %) лісового фонду складають насадження штучного походження. Породний склад деревостанів характеризується переважанням господарськоцінної породи – дуба звичайного.

4. Досліджені культури дуба звичайного у Білоцерківському лісництві є високопродуктивними, зростають за I–II класами бонітету. Характеризуються середнім діаметром від 18,1 до 20,9 см, мають середню висоту від 21,0 (II клас бонітету) до 27,0 м (I клас бонітету) та запас на 1 га від 185 (II клас бонітету) до 236 м³ · га⁻¹ (I клас бонітету).

5. В умовах Білоцерківського лісництва дуб звичайний зростає у типах лісорослинних умов різної трофності (борах, суборах, сугрудах, грудях), які мають ступінь зволоження від сухих до сирих. Переважна більшість росте у свіжих гігртопах сугрудів (30,1%) і грудів (43,3 %). Виявлено, що рівень зволоження суттєво впливає на запас і продуктивність дубових деревостанів.

6. Індекс життєвого стану культур дуба звичайного у свіжих типах лісорослинних умов різної трофності вищий ніж у вологих. Найкращий показник життєвого стану (80,5–82,0) штучних дубових насаджень спостерігається у грудях.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

1. З метою запобігання шкодочинного впливу біологічних чинників на дубові деревостани, зокрема осередків шкідників та хвороб у господарстві необхідно організувати постійно діючий моніторинг щодо їх виявлення і розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус В. І. Дуб звичайний в лісах України: Монографія. Вінниця: Книга-Вега, 2009. 176 с.
2. Білоус А.М., Кашпор С.М. Лісотакційний довідник. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2021. 424 с.
3. Бондар А. О., Гордієнко М. І. Формування лісових насаджень у дібровах Поділля. К.: Урожай, 2006. 336 с
4. Вакулук П. Г., Самоплавський В. І. Лісовідновлення та лісорозведення в Україні. Харків: Прапор, 2006. 384 с.
5. Ведмідь М. М., Жежкун А. М., Познякова С. І., Лук'янець В. А. Попереднє поновлення в лісостанах свіжих дібров Лівобережної України. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2008. Вип. 112. С. 48–56.
6. Генсірук С. А. Ліси України. Львів: Наук. тов. ім. Шевченка, Укр. держ. лісотехнічний університет, 2002. 496 с.
7. Геоботанічне районування Української РСР / відп. ред. А.І. Барбарич. К.: Наукова думка, 1977. 306 с.
8. Гнатів П. С. Функціональна діагностика в дендроекології : Наукова монографія. Львів: В-во Камула, 2014. 336 с.
9. Головач Р. В. Санітарний стан природних дубових деревостанів Лівобережного Лісостепу. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2010. Вип. 117. С. 183–186.
10. Гордієнко М. І., Гордієнко Н. М. Лісівничі властивості деревних рослин. К.: Вістка, 2005. 819 с.
11. Горошко М.П. Біометрія: Навчальний посібник. Львів: Камула, 2004. 236 с.
12. Ґрунтознавство: підручник / за ред. Д. Г. Тихоненка. К. : Вища освіта, 2005. 703 с.
13. Діденко М. М. Плодоношення та відновлення дуба звичайного в свіжій кленово-липовій діброві. Екологізація сталого розвитку агросфери, 156 культурний ґрунтогенез і ноосферна перспектива інформаційного

суспільства: Тези доп. міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів і молодих учених до 190-річчя ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Х., 2006. С.104–105.

14. Діденко М. М., Власов В. М. Формове різноманіття дібров Мохначанського лісництва в умовах свіжої кленово-липової діброви. Екологізація сталого розвитку агросфери, культурний ґрунтогенез і ноосферна перспектива інформаційного суспільства: Тези доп. міжнарод. наук. конф. студентів, аспірантів і молодих учених до 190-річчя ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Х., 2006. С.106–107.

15. Карта ґрунтів України. URL: <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#x>

16. Кацуляк Ю. Д. Відтворення дубових лісів у Передкарпатті. Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.03.01 – лісові культури та фітомеліорація. 2007. 230 с.

17. Лакида П. І., Бала О. П., Матушевич Л. М., Лакида І. П., Іванюк І. Д. Лісівничо-екологічний потенціал дібров Полісся України. Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.В., 2018. 206 с.

18. Лукашук Г.Б. Дендрологія: підручник. Видавництво: Львівська політехніка. 2020. 348 с.

19. Луначевський Л. С., Тарнопільський П. Б., Румянцев М. Г. Стан, продуктивність та товарно-сортиментна структура природних дубових деревостанів Сумщини. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2016. Вип. 128. С. 39–46.

20. Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. *Український географічний журнал*. 2003. №1. С. 16–21.

21. Марчук Ю. М. Особливості формування високопродуктивних дубових насаджень в умовах Лівобережного Лісостепу. Дисертація на здобуття наук. ступ. к. с.-г. н.: 06.03.03. Харків, 2008. 209 с.

22. Матушевич Л. М. Структура розподілу площі м'яколистяних порід Полісся України К.: Науковий вісник НАУ. 2012. Вип. 113. С. 188–193.

23. Назаренко В. В., Пастернак В. П. Закономірності формування типів лісу Лісостепу Харківщини: монографія. Х.: Планета-Прінт, 2016. 190 с.

24. Нейко І. С. Природні дубові ліси верхів'я басейну Сіверського Дінця та удосконалення господарювання в них: дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук. Х., 2005. 137 с.

25. Орлов О. О., Ірклієнко С. П., Турко В. М., Дмитренко О. Г., Іванюк І. Д. Порівняльна оцінка інтенсивності акумуляції ^{137}Cs та ^{90}Sr різними деревними породами в Поліссі України. Науково-теоретичний збірник Державної агроекологічної академії України. 2005. № 2. С. 157–166.

26. Остапенко Б. Ф, Ткач В. П. Лісова типологія: навчальний посібник. Ч. 2. Харків: Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. 2002. 204 с.

27. Площі пробні лісовпорядні. Метод закладання: СОУ 02.02-37-476:2006. [Чинний від 2007-05-01]. Київ: Мінагрополітики України, 2006. 32 с.

28. Проєкт організації і розвитку лісового господарства ДП «Білоцерківське лісове господарство». Ірпінь, 2015. 179 с.

29. Правила з охорони праці для працівників лісового господарства та лісової галузі. Затверджені Міністерством надзвичайних ситуацій від 13.07.2005, № 119. 35 с.

30. Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України: наказ Державного комітету лісового господарства України № 278 від 27.12.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text>

31. Про охорону праці: Закон України від 14.10.2092 р. № 2695-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. Ст. 669. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

32. Санітарні правила в лісах України. Постанова КМ України від 26 жовтня 2016 № 756. Офіційний вісник України 2016 р., № 26, С. 1027.

33. Скляр В. Г. Онтогенетичний розвиток дуба звичайного в різних лісових фітоценозах Новгород-Сіверського Полісся. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. №1. С. 190.

34. Сучасний стан і продуктивність дібров Українського Полісся / П. І. Лакида, О. П. Бала, Л. М. Матушевич, І. Д. Іванюк. Харків: УкрНДІЛГА. 2016. № 129. С. 32–39.

35. Ткач В. П., Кобець О. В. Особливості росту та формування штучних дубових насаджень Великоанадольського лісового масиву. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2015. Вип. 127. С. 31–42.

36. Чернявський М. В. Природоохоронне лісівництво у дубових лісах Лісостепу. Лісове господарство, лісова, паперова, і деревообробна промисловість. 2006. Вип. 30. С. 178–187.

37. Юхновський В.Ю., Левандовська С.М., Хрик В.М. Атлас фітоіндикаторів типів лісорослинних умов Лісостепу України // Монографія. Біла Церква: “Білоцерківдрук”, 2013. 651 с.